

**WHO
MAKES THE
NEWS?**

BOSNA I HERCEGOVINA

Svjetski projekat monitoringa medija 2015
Nacionalni izvještaj

GMMP
Global Media
Monitoring Project
WACC

Zahvale

GMMP 2015 je licenciran prema sa standardima Creative Commons uz upotrebu Attribution-NonCommercial-NoDerivs.

GMMP 2015 koordinira je od strane Svjetske organizacije kršćanskih komunikacije (WACC), međunarodna nevladina organizacija koja promoviše komunikaciju za društvene promjene, u saradnji s analitičarem podataka, Media Monitoringa Afrike (MMA), Juža Afrike.

Podaci za GMMP 2015. su prikupljeni putem kolektivnog volonterskog napora stotina organizacija, uključujući rodne i medijske aktiviste, akademike studente žurnalistike, stručnjake ispred medija, novinare, udruženja alternativnih medijskih mreža i crkvene skupine.

Nekomercijalno. Ovaj dokument ne možete se koristiti za komercijalne svrhe.

Ovaj dokument ne smije se mijenjati, preoblikovati ili prerađivati.

Za bilo kakvu upotrebu ili distribuciju, morate pojasniti drugima uslove licence ovog dokumenta.

Gore navedeno ni na koji način ne utječe na Vaše fer korištenje ovog dokumenta i druga prava.

Uz podršku:

Globalni kontekst

- Kada je osoblje redakcije širom svijeta završilo svoj radni dan 25.03.2015. godine, na stotine volontera u više od 100 zemalja svijeta se okupilo da prate svoje medije u sklopu petog svjetskog projekta monitoringa medija (Global Media Monitoring Project - GMMP).
- GMMP projekat je najduže i najveće svjetsko istraživanje o rodnoj zastupljenosti u medijima. Istraživanje započelo je 1995. godine, kada su volonteri u 71 zemalji širom svijeta pratili prisutnost žena u svojim nacionalnim vijestima na radiju, televiziji i štampi. To istraživanje je pokazalo da je samo 17% osoba vijesti - ljudi koji su bili intervjuisani i o kojima je bila vijest - bile žene. Utvrđeno je da rodna ravnopravnost još uvijek nije prisutna u svijetu. Vijesti su sve češće predstavljale žene, ali su još uvijek rijetko o bile o ženama.¹
- Sedamdeset zemalja je učestvovalo u drugom GMMP 2000. godine. Ovaj i svi sljedeći GMMP projekti su koordinisani od strane Svjetske organizacije za kršćanske komunikacije (WACC). Istraživanje je utvrdilo relativno statičnu sliku: samo 18% tema vijesti su bile žene, statistički beznačajna promjena u periodu od 5 godina.²
- U četvrtom GMMP koji je rađen 2010. godine je učestvovalo 108 zemalja. Određeni napredak u prisutnosti žena u vijestima je bio očit.³ Žene su činile do 24% ljudi u vijestima. Iako je to povećanje od 3% u prethodnih pet godina bilo statistički značajno, rezultati su pokazali da su žene i dalje bile nevidljive u vijestima. Samo 13% svih priča su se fokusirale isključivo na žene. Žene su rijetko bile u središtu priča koje su činile glavninu vijesti dnevnog reda, kao što su politika, vlast i ekonomija. Broj muškaraca koji su bili teme vijesti je bio znatno veći u odnosu na žene u svim bitnijim temama vijesti. 44% osoba koje su davale popularno mišljenje u vijestima bile su žene –što je činilo povećanje od 10% u odnosu na 2005. godinu. Kao subjekti u vijestima, žene nisu bile dovoljno zastupljene u profesionalnim kategorijama. Četvrti GMMP je otkrio da je spol novinara utjecao na razliku u tome da li su ili ne žene činile vijesti: bilo je više žena koje su činile teme vijesti u pričama o kojima su izvještavale novinarke (28%), nego u pričama o kojima su izvještavali novinari (22%). U pilot projektu praćenja vijesti na internetu, 76 web portala koji objavljuju vijesti u 16 zemalja i 8 međunarodnih web portala su također praćeni u sklopu GMMP 2010. Rezultati su pokazali da je samo 23% fokus vijesti bilo žene - što znači da se ženska nevidljivost u tradicionalnim medijima reflektirala se na vijesti objavljene na internetu.
- Prvi GMMP i, kao što će se vidjeti, peti GMMP otkrivaju da je svijet o kojem se izvještava u vijestima uglavnom muškog spola. Dvadeset godina od prvog GMMP-a izazovi seksizma u medijima, rodni stereotip i predrasude o spolovima dokazivano je da opstaju tokom vremena, prostora i sadržajima u kojima se objavljuju. U isto vrijeme postoji nekoliko primjera uspjeha po pitanju rodno osvještenog izvještavanja u medijima.

Nacionalni kontekst

- Mediji su glavni i najuticajniji izvor informacija, ideja i mišljenja za većinu ljudi u Bosni i Hercegovini (BiH). Prema podacima za 2014. (Internet World Stats, 2015.), broj stanovnika koji imaju mogućnost pristupa internetu je povećan sa 2,7% stanovništva u 2002. godini na 67,9% u 2013. godini. Nedavna istraživanja su također pokazala da građani BiH imaju najviše povjerenja u medije.

¹Global Media Monitoring Project, *Women's participation in the news*. National Watch on Images of Women in the Media (MediaWatch) Inc. 1995

²Spears, George and KasiaSeydegart, Erin Research. With additional analysis by Margaret Gallagher. *Who makes the news? Global Media Monitoring Project*. 2000

³Macharia, Sarah, Dermot O'Connor and LilianNdangam, World Association for Christian Communication. *Who makes the news? Global Media Monitoring Project*. 2010

- BiH je usvojila Zakon o zabrani diskriminacije u 2009. godini, i on pruža okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u Bosni i Hercegovini i utvrđuje sistem zaštite od diskriminacije. Zakon o ravnopravnosti spolova BiH uređuje, promovira i štiti ravnopravnost polova, garantuje jednake mogućnosti i jednak tretman svih osoba bez obzira na spol u javnoj i privatnoj sferi društva i uređuje zaštitu od diskriminacije na temelju spola.
- Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW, 1979., Generalna skupština UN-a) u preambuli i 30 paragrafa, definiše značenje diskriminacije žena i propisuje nacionalni akcioni plan za zemlje potpisnice u cilju njenog otklanjanja. Bosna i Hercegovina je pristupila akcionom planu i ovaj dokument je postao obavezujući za državu. Zakon o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini (usvojen 2003. godine, promijenjen amandmanima 2009. i 2010. godine), kao ključni zakonodavni okvir u BiH, koji promovira i štiti ravnopravnost, sadrži posebne odredbe u cilju osiguravanja ravnopravnosti spolova u medijima. Međutim, Odbor za eliminaciju diskriminacije žena u svojim Zaključnim razmatranjima o kombinaciji četvrtog i petog periodičnog izvještaja Bosne i Hercegovine je 2013. godine izrazio zabrinutost zbog nedostatka djelotvornosti Akcionog plana Rezolucije Vijeća sigurnosti 1325 (2000) u vezi učestvovanja žena u mirovnim procesima te procesima pomirenja i rehabilitacije.⁴ Iako priznaje postojeće definicije iz Zakona o ravnopravnosti spolova, Komitet je iskazao zabrinutos da Ustav, ne uključuje sveobuhvatnu definiciju diskriminacije žena u skladu sa članom 1., ili načela jednakosti između žena i muškaraca, u skladu sa članom 2. Konvencije.
- Vijeće za štampu BiH, kao samoregulatorno tijelo štampanih medija u BiH, je objavilo Kodeks za štampu BiH, koji zabranjuje diskriminaciju na temelju spola i promovira rodnu ravnopravnost u štampanim medijima u Bosni i Hercegovini. Kodeks za štampane i online medije BiH kaže da će "novinari izbjeći prejudiciranje ili uvredljive aluzije na etničku grupu, nacionalnost, rasu, religiju, spol, seksualnu orijentaciju, fizičke nedostatke ili mentalno stanje bilo koje osobe."⁵
- Udruženje Novi put je identificiralo zalaganje za ravnopravnost spolova u medijima u Bosni i Hercegovini kao jedan od prioritetnih područja svojih aktivnosti. Učešće u GMMP 2015 omogućio je da se Novi put uključi u implementaciju aktivnosti koje su širom svijeta provodile ženske nevladine organizacije i volonteri sa ciljem postizanja rodne ravnopravnosti u medijima, prevazilaženja postojećih rodnih stereotipa i povećanja senzibiliteta o ravnopravnosti spolova u radu bh. novinara. GMMP je također stvorio mrežu aktivista ljudskih prava i medija širom svijeta, i poboljšao vidljivost specifičnih izazova s kojima se suočavamo u borbi za nestereotipno prikazivanja žena u medijima.
- Prvi GMMP u BiH je proveden 2005. godine i rezultati su pokazali da je 52% svih spikera i 49% svih novinara bile žene, dok je samo 15% tema vijesti bilo fokusirano na žene. Žene su bile tema vijesti u 18% TV programa, 16% radio informativnih emisija i 13% novinskih članaka. Žene u Bosni i Hercegovini bili su tema vijesti u 11% vijesti koje se odnose na politiku i vlast, 13% vijesti koje se odnose na ekonomiju i biznis i 14% vijesti koje se odnose na kriminal i nasilje. U odnosu na funkciju osoba u fokusu priče, 39% žena predstavlja popularno mišljenje, 12% predstavlja lično iskustvo, 17% je predstavljeno kao očevici, 14% žena je u bilo u fokusu priče, 21% predstavljalo stručnjake, a 10% žena su bile glasnogovornice.
- Rezultati monitoringa medija u Bosni i Hercegovini urađenih u okviru GMMP 2010, su otkrili da, iako žene čine ogromnu većinu novinara i spikera, one su i dalje uglavnom nevidljive kada je u pitanju fokus i sadržaj vijesti na TV, radiju i u štampi. Sveukupna zastupljenost žena u fokusu vijesti po ključnim temama u bh medijima je iznosila 23%, što predstavlja blagi porast u odnosu na rezultate GMMP 2005, kada je ukupna zastupljenost žena u fokusu vijesti bila 18%.

⁴Četvrti i peti periodični CEDAW izvještaj Bosne i Hercegovine, maj 2011., http://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2014/02/110531_CEDAW_BiH_FINAL.pdf

⁵KODEKS ZA ŠTAMPU I ONLINE MEDIJE BIH, http://www.vzs.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=218&Itemid=9

Dana 25.03.2015. ukupno je obrađeno 380 vijesti. Glavna područja koja su bila medijski popraćena 25.03.2015. su se odnosila na kriminal i nasilje (27%), politiku i vlast (24%), ekonomiju (19%), socijalna i pravna pitanja (15%), poznate osobe, umjetnost, medije i sport (13%).

Udarana vijest u svim medijima je bio pad aviona kompanije German Wings u Francuskoj, a ostale vijesti su se odnosile na kriminal i nasilje, politička pitanja, proces EU integracija, te vijesti o ekonomiji.

Prisutnost žena u fokusu vijesti na radiju, TV i u štampi, te na internetu i Twitter-u je izuzetno niska, a muškarci su brojčano znatno nadmašili žene u svim medijima. Žene su bile prisutne u samo 14% vijesti u novinama, 15% na radiju i 18% na TV-u, dok su muškarci bili prisutni u 82% - 85% vijesti u svim medijima. Muškarci se još uvijek u svim medijima prikazuju kao ključni akteri u oblasti politike. Teme u kojima su žene najmanje predstavljene su politika i vlast (16% u štampi, na radiju, televiziji te 8% na internetu, Twitteru), kriminal i nasilje (12%, štampi, na radiju, televiziji, odnosno 21% na internetu, Twitteru), poznate ličnosti, umjetnost i mediji, sportske vijesti (13%, odnosno 36%). Ukupna prisutnost žena je 16% u vijestima objavljenim u štampi, na radiju, televiziji, odnosno 28% na internetu i Twitteru.

Znatno je više muškaraca koji su citirani kao izvori, dok su žene citirane kao izvori informacija u samo 14% lokalnih, 14% nacionalnih, odnosno 16% regionalnih vijesti.

Samo 17% svih žena su bile izvori vijesti, dok su muškarci po svojim funkcijama bili dominantni u vijestima.

Žene su prikazane kao žrtve nesreće, prirodne katastrofe, siromaštva (71%), 14% žena je prikazano kao žrtve rata, terorizma.

Žene su neznatno brojčano nadmašile muškarce u TV vijestima (62%) kao spikerice, dok je rodna raspodjela na radiju iznosila 44% žena u odnosu na 56% muškaraca novinara i spikera, dok je u printanim medijima bilo 52% novinara/spikera, odnosno 48% novinarki/spikerica.

Vijesti u kojima su žene bile u fokusu su se odnosile na kriminal i nasilje (4%), socijalna i pravna pitanja (3%), a samo 2% vijesti s ženama u fokusu su se ticale politike i vlasti, dok u svim ostalim tematskim područjima žene uopšte nisu bile u fokusu.

Rezultati praćenja digitalnih vijesti su pokazali da su u vijestima objavljenim na internetu žene uglavnom bile prisutne u vijestima o nauci i zdravstvu (75%), ekonomiji (40%) te vijestima o poznatim osobama, umjetnosti i medijima, sportu (40%).

Međutim, muškarci su potpuno dominantni u svim internet vijestima, osim u vijestima o nauci i zdravstvu (25%), dok su bili apsolutno dominantni u vijestima o politici i vlasti (100%).

U Twitter vijestima o politici i ekonomiji nema žena te su središnje figure u svim vijestima bili muškarci.

JEDAN DAN U VIJESTIMA U BOSNI I HERCEGOVINI

- Izveštavanje medija 25. marta 2015. godine je bilo pod uticajem pada German Wings aviona u francuskim Alpama i svi mediji su izvijestili o ovoj velikoj tragediji u kojoj su, među ostalim žrtvama nesreće, i 2 građana BiH izgubili svoje živote. Pored ove tužne vijesti, to je bio tipičan dan kada su u pitanju vijesti u BiH. Glavne vijesti su bile u vezi kriminala i nasilja, trenutne domaće politike, EU integracija i pitanja koja proizilaze iz proteklog rata u BiH.
- Žene i dalje nastavljaju biti premalo zastupljene kao subjekti i izvor u vijestima. 25.03.2015. Oslobođenje je objavilo članak o gospođi Dunji Mijatović iz BiH, predstavnici OSCE-a za slobodu medija, koja je nagrađena medaljom Medaille Charlemagne. U članku se navodi da je to najveća nagrada na evropskom nivou kada su u pitanju ljudska prava i zalaganje u polju medija. Gospođa Mijatović je prva osoba s područja jugoistočne Europe koja je dobila ovu nagradu. Međutim, u

članku su citirana dvojica muškaraca - stranaca, odnosno gradonačelnika njemačkog grada Aachena i predsjednik Odbora za dodjelu nagrade, a gospođa Mijatović, stvara dobitnica ove nagrade, se spominje samo kao tema ove vijesti. Ova priča je neupitno stereotipna, pošto gospođ Mijatović nije lično intervjuisana, iako se navodi da je ovo prvi put da je neko iz jugoistočne Evrope dobio ovu nagradu, a s druge strane su citirana dvojica muškaraca koji su potpuno nepoznati javnosti BiH.

KONTEKST

- Mediji igraju vrlo važnu ulogu u stvaranju i krojenju javnog mnijenja u BiH. Freedom House gleda na medijsku situaciju u Bosni i Hercegovini kao "djelomično slobodnu". Svi izvještaji ističu da su češća ograničenja slobode medija u Republici Srpskoj. Pravna situacija medija u Bosni i Hercegovini odražava i etničku raznolikosti i administrativno podijeljenu strukturu zemlje, kao i utjecaj međunarodnih organizacija u procesu izgradnje države. Na ustavnom nivou, Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda se direktno primjenjuje, između ostalog, garantujući slobodu izražavanja. Podrške zakonodavstva na državnom i entitetskom nivou postoje u svim glavnim sferama i postojeći zakoni se redovno usklađuju. Međutim, IREX-ov indeks održivosti medija 2014, bilježi ne samo da postoji deficit u implementaciji postojećeg zakonodavstva, nego su i izmjene i dopune zakona često napravljene da bi koristile onima koji su ih izradili. Osim toga, krivični zakoni regije 'također ponekad direktno predstavljaju ograničenja slobode izražavanja.'⁶
- Na dan monitoringa medijaaktivisti i volonter su vršili monitoring 380 vijesti koje su objavljene u 6 dnevnih novina (Dnevni avaz, Dnevni list, Nezavisne novine, Oslobođenje, Večernji list i Glas Srpske), 4 TV stanice (BHT1, RTRS, FTV i TV1; 3 radio stanice na (BiH Radio 1, Radio FBiH i Radio Republike Srpske).
- Ovo je bio prvi monitoring koji je uključivao internet vijesti u BiH i praćene su vijesti na jednom web portalu i 11 twitter portala (klix.ba, Al Jazeera Balkans, Glas Srpske, Dnevni avaz, TVN1, Oslobođenje, Radio Slobodna Evropa, RTRS, StarMo, Devni lista i Radio Sarajevo).

TEME U VIJESTIMA

Tokom monitoringa medija ukupno je obrađeno 380 vijesti. Glavna područja koja su bila medijski popraćena 25.03.2015. su se odnosila na kriminal i nasilje (27%), politiku i vlast (24%), ekonomiju (19%), socijalna i pravna pitanja (15%), poznate osobe, umjetnost, medije i sport (13%).

Udarna vijest u svim medijima je bio pad aviona kompanije German Wings u Francuskoj, a ostale vijesti su se odnosile na kriminal i nasilje, politička pitanja, proces EU integracija, te vijesti o ekonomiji.

VIJESTI

Svekupna zastupljenost žena i muškaraca u vijestima kao osoba u fokusi priče

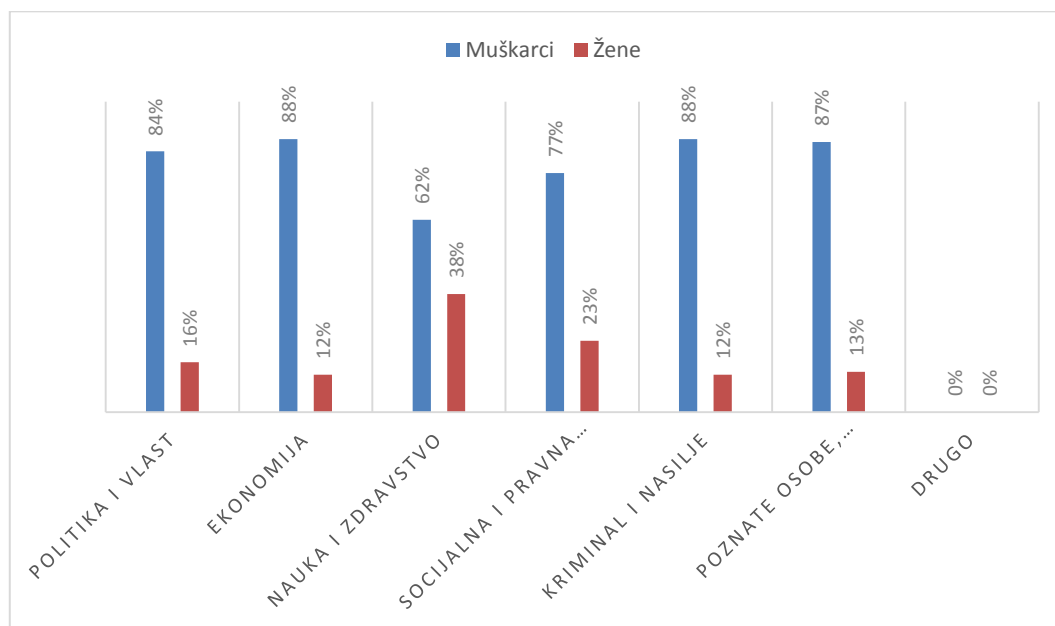
Dobijeni rezultati su pokazali da ne postoji mnogo razlika između postotka novinarki i novinara, odnosno od ukupnog broja reporterki, 30% od njih je izvještavao o vijestima iz oblasti ekonomije u odnosu na 24% novinara koji su izvještavali o istim temama. 25% novinarki je izvještavalo o vijestima iz oblasti politike i vlasti, u odnosu na 36% novinara. 20% novinarki i 14% novinara je izvještavalo o vijestima iz oblasti socijalnih i pravnih pitanja.

Međutim, slično prethodnom GMMP izvršenom u BiH, žene su ponovo znatno nezastupljene u odnosu na muškarce kao predmeti vijesti. Teme u kojima su žene imaju najnižu zastupljenost su

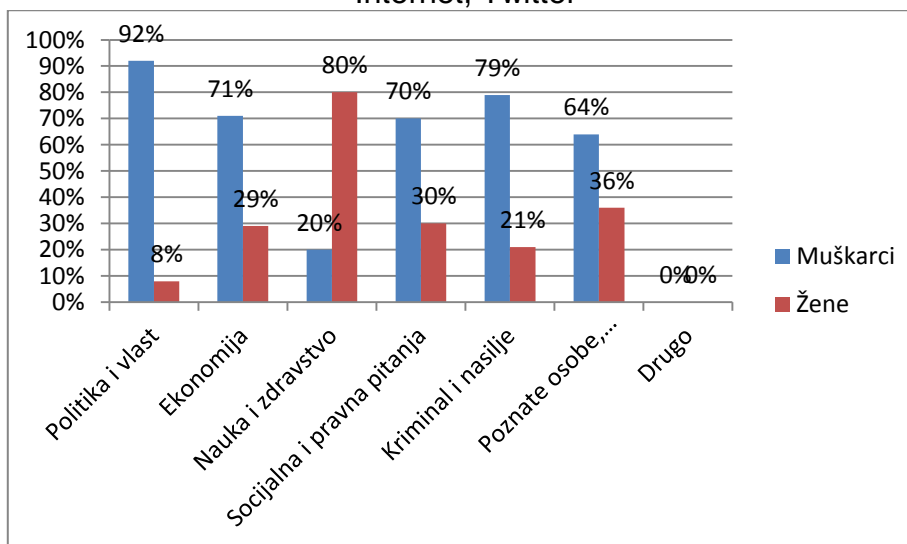
⁶<http://www.kas.de/wf/en/71.13562/>

politika i vlast (16% u štampi, na radiju, televiziji i 8% na Internetu, Twitteru), kriminal i nasilje (12%, odnosno 21% na Internetu, Twitteru), slavne osobe, umjetnosti i mediji, sportske vijesti (13%, odnosno 36%). Sveukupna zastupljenost žena je 16% u vijestima u štampi, na radiju, televiziji i 28% u vijestima na internetu i Twitteru. Žene su također nedovoljno zastupljene u vijestima na internetu: jedini izuzetak je bilo područje nauka/zdarstvo, gdje su žene bile zastupljene u 80% vijesti. Međutim, ovo je bio prvi put da su u GMMP uključene internet vijesti. Tokom GMMP 2015 praćen je 1 web portal i 6 Twitter profila.

Sveukupna zastupljenost žena u vijestima Štampani mediji, radio i TV

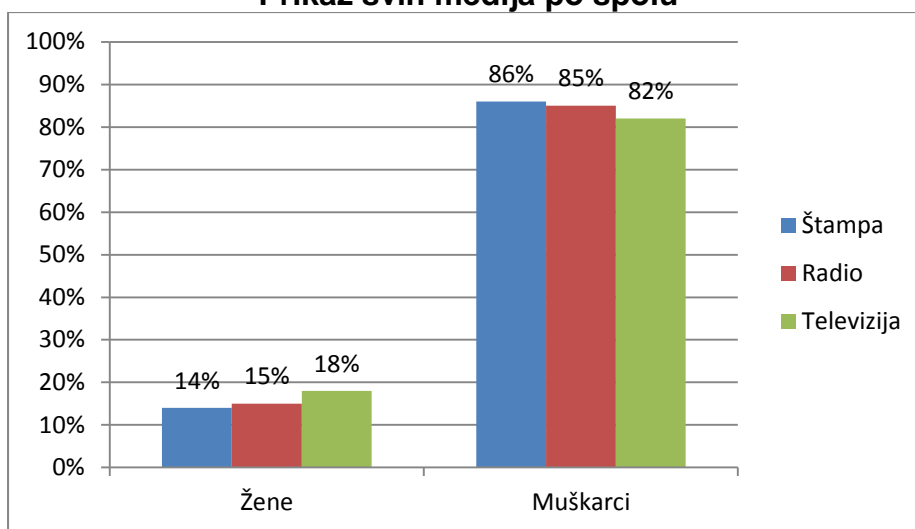
Internet, Twitter

- Zastupljenost žena kao osoba u fokusu priča na radiju, TV, novinama, internetu i Twitteru je bila izuzetno niska i muškarci su brojčano znatno nadmašili žene u svim medijima. Samo 14% žena je bilo prisutno u štampi, 15% na radiju i 18% na TV, a muškarci su bili prisutni u 82% - 85% vijesti u svim medijima. Muškarci se i dalje prikazuju u svim medijima kao ključni akteri u političkoj sferi. Slična je situacija i kada su u pitanju vijesti o ekonomiji i društvenim/pravnim pitanjima, gdje su

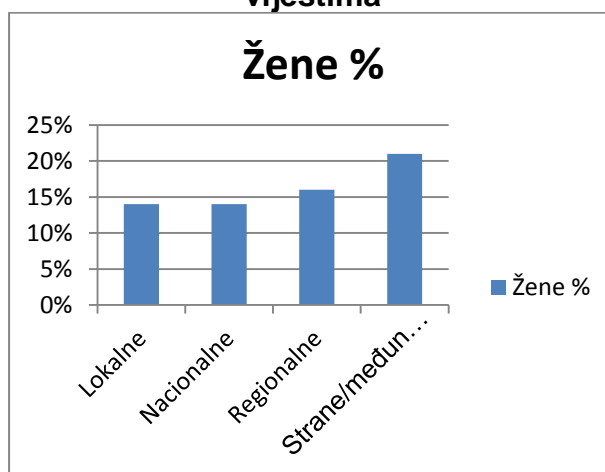
muškarci bili značajno prisutni u većini vijesti, a žene su bile zastupljene u samo 12% vijesti o ekonomiji, 23% vijesti o društvenim/pravnim pitanjima i 38 % vijesti o nauci / zdravlju. Mala zastupljenost žena je bila čak i u vijestima o kriminalu/nasilju - 12% i slavnim osobama/ umjetnosti/ zabavi/ sportu - 13%. Kada poredimo sadašnje rezultate sa rezultatima prethodnog monitoringa, kada su bile dominantno zastupljene vijesti o muškarcima -77%, dok je samo 23% žena bile prisutne kao predmeti vijesti. Vijesti o muškarcima su bile apsolutno dominantne u petnaest (15) od pedeset (50) priča koje su bile predmet monitoringa medija. Žene u temama vijesti su bile dominantne samo u jednom području u BiH medijima - druge priče o poznatim osobama, umjetnosti i medijima, dok su u trideset dvije (32) od pedeset (50) tema koje su praćene, žene kao predmet vijesti bile nevidljive te je primjetno da nije bilo napretka ostvarenog u posljednjih 5 godina, kada je u pitanju zastupljenost žena u vijestima⁷.

Prikaz svih medija po spolu

- Rezultati GMMP 2015 o broju žena i muškaraca u fokusu vijesti, koji su navedeni kao izvor informacija u pričama o lokalnim, nacionalnim i međunarodnim poslovima u novinama u BiH, ponovo pokazuju dominaciju muškaraca dok su žene citirane kao izvor informacija u samo 14% domaćih, 14% nacionalnih, odnosno 16% regionalnih vijesti. Procenat citiranih žena je neznatno viši u stranim/međunarodnim vijestima - 21%, međutim, ovo su žene koje uglavnom nisu državljanke Bosne i Hercegovine.

Presjek po spolu, lokalnim, nacionalnim, regionalnim, regionalnim, međunarodnim vijestima

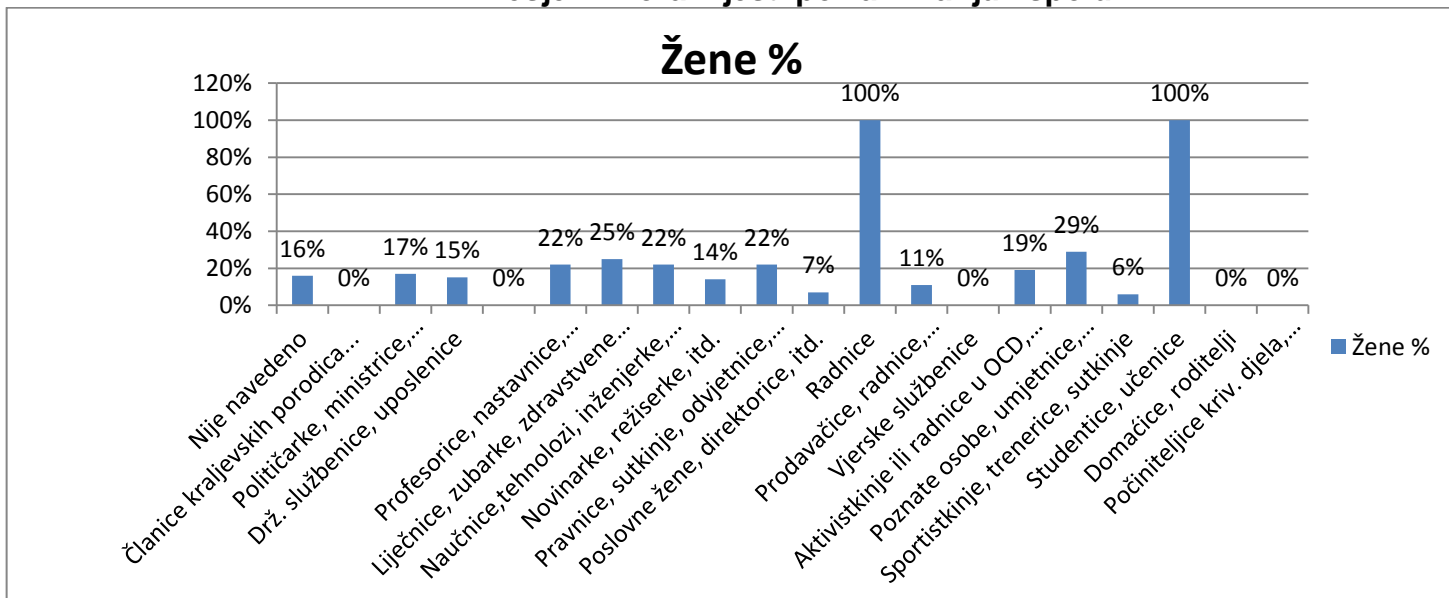
⁷GMMP 2010 Nacionalni izvještaj BiH

- Ko su izvori vijesti?**

Presjek izvora vijesti po zanimanju i spolu pokazuje da je samo 17% žena izvori vijesti. Samo 15% žena državnih službenica, uposlenica su bile izvori priča. 29% žena koje su bile zastupljene u vijestima su poznate, umjetnice, glumice, pisci, pjevačice, TV osobe.

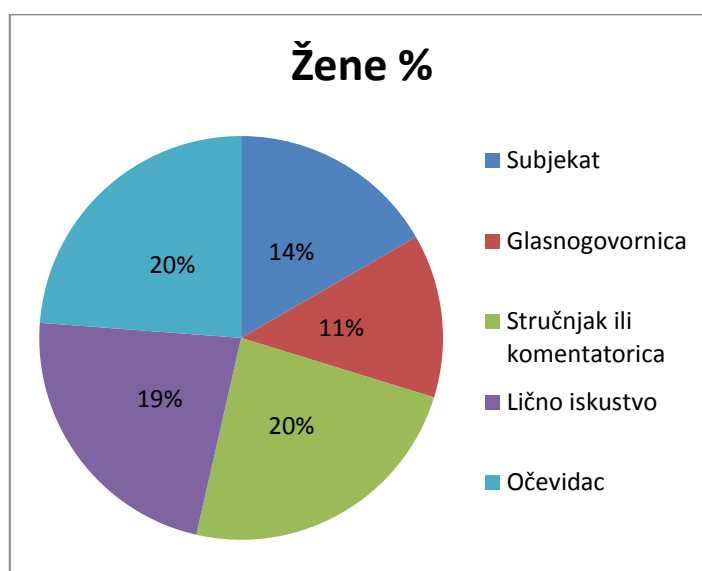
Na osnovu rezultata prikazanih u tabeli ispod muškarci su dominantni u vijestima u gotovo svim zanimanjima, kao što su političari, ministri, glasnogovornici (83%), vladini i javni službenici (85%), policajci, vojnici, vatrogasci (100%), pa čak i slavni, umjetnici, glumci, pisci, pjevači, TV osobe (71%).

Presjek izvora vijesti po zanimanju i spolu

- Funkcija žena i muškaraca koji su u fokusu vijesti:**

Presjek po spolu i funkciji

Monitoring medija u BiH je potvrdio da su vijesti u kojima su muškarci predmet vijesti dominantni po njihovoj funkciji u vijestima.

Žene su predmet vijesti u samo 14% vijesti. One su identificirane kao glasnogovornice u 11% vijesti, a samo 20% žena su predstavljene kao stručnjaci ili komentatorice.

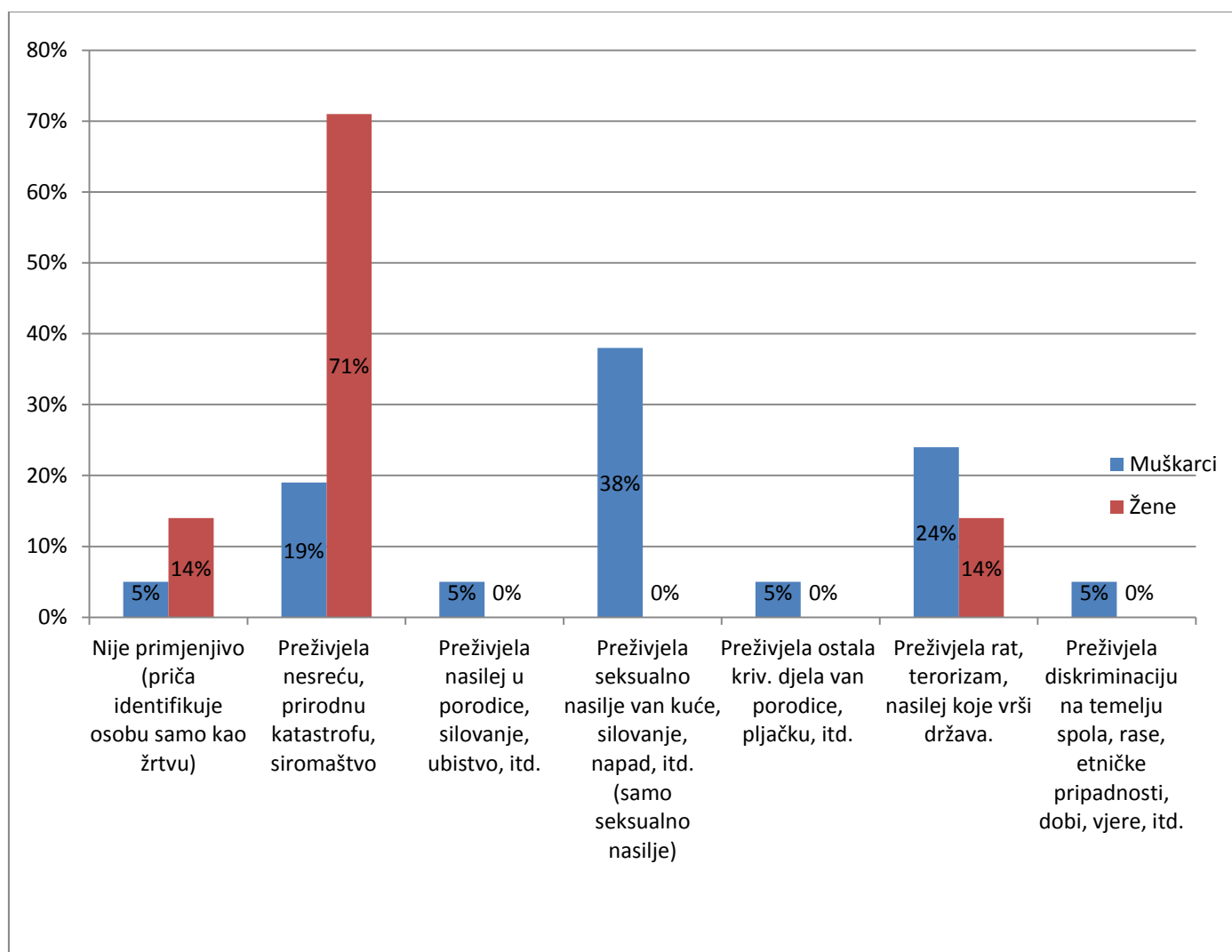
Rezultati GMMP 2010 u Bosni i Hercegovini su pokazali da se "žene najčešće pojavljuju u vijestima kao stručnjaci ili komentatori (34%), ili kao odraz popularnog mišljenja (26%), međutim, one su još relativno nevidljive u odnosu na muškarce".

Kada poredimo statistike o spolu i funkciji iz 2015. s onima iz prethodnog monitoringa iz 2010. godine, možemo zaključiti da su žene još više nevidljive u odnosu na muškarce koji su postali još brojniji.

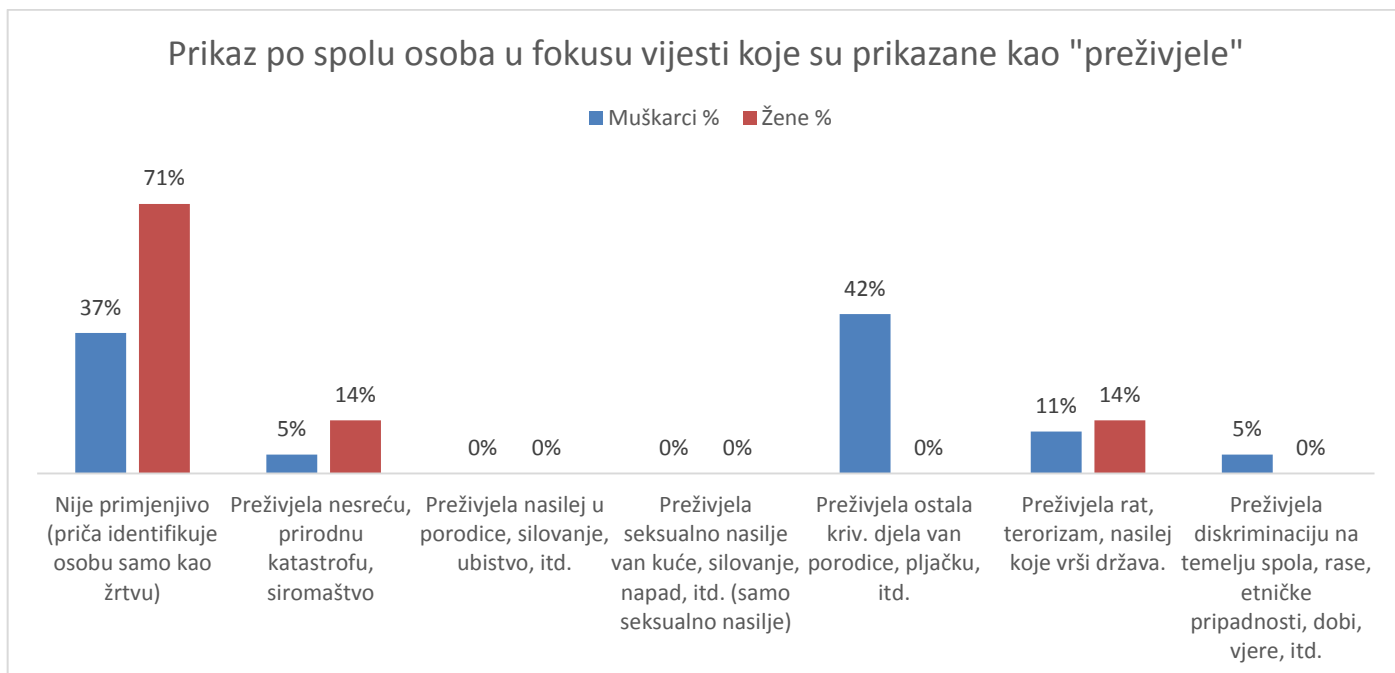
Pravljenje "žrtve" u vijestima:

Rezultati praćenja vijesti u BiH, u kojima su žene i muškarci prikazani kao žrtve, pokazuju da su u vijestima žene dominantno prikazane kao žrtve nesreće, prirodne katastrofe, siromaštva (71%), dok je 38% muškaraca predstavljeno kao žrtve drugih oblika kriminala (osim porodičnog), pljačke, itd. 14% žena i 24% muškaraca su prikazani kao žrtve rata, terorizma.

Prikaz po spolu osobe u fokusu vijesti koje su prikazane kao žrtve

- **Prikazivanje “preživjelih” u vijestima:** 14% žena je predstavljeno kao preživjele u nesrećama, prirodnim katastrofama, siromaštvu, odnosno kao osobe koje su preživjele rat, terorizam, nasilje, . Ipak, primjetno je da u 71% vijesti žene nisu identifikovane kao preživjele, nego samo kao žrtve.

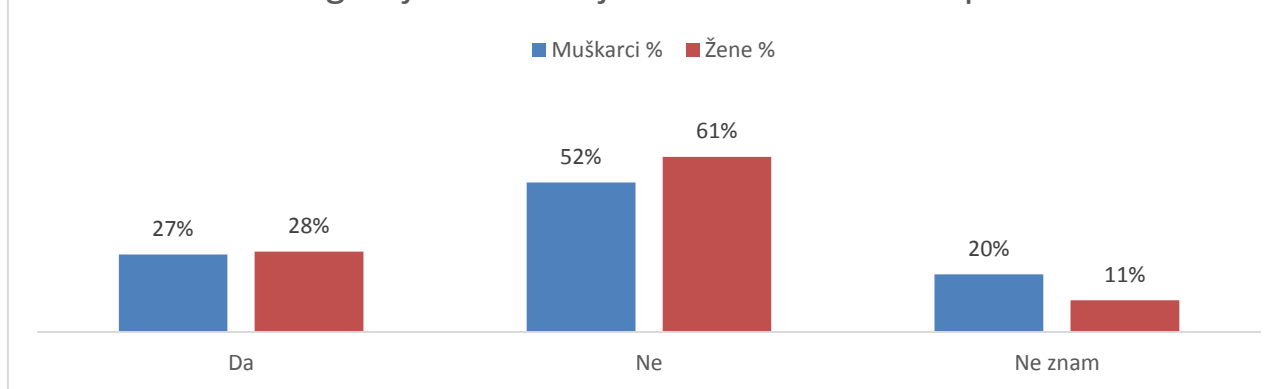

- **Identitet i porodični status u vijestima:**
Izgleda da BiH mediji ne identifikuju žene i muškarce koji su u fokusu vijesti, po njihovom porodičnom statusu. Ipak 6% žena i 2% muškaraca je identifikovano po njihovom porodičnom statusu.

Prikaz po spolu osoba u fokusu price koje identifikovane po porodičnom statusu		
	Žene	Muškarci
	%	%
Da	6%	2%
Ne	94%	98%
	100%	100%

- **Fotografije u vijestima:**
Postoji mala razlika između žena i muškaraca u fokusu vijesti, čije se fotografije pojavljuju u medijima
28% žena i 27% muškaraca je fotografisano, dok 61% žena i 52% nije fotografisano.

Fotografije osoba koje se nalaze u fokusu priče

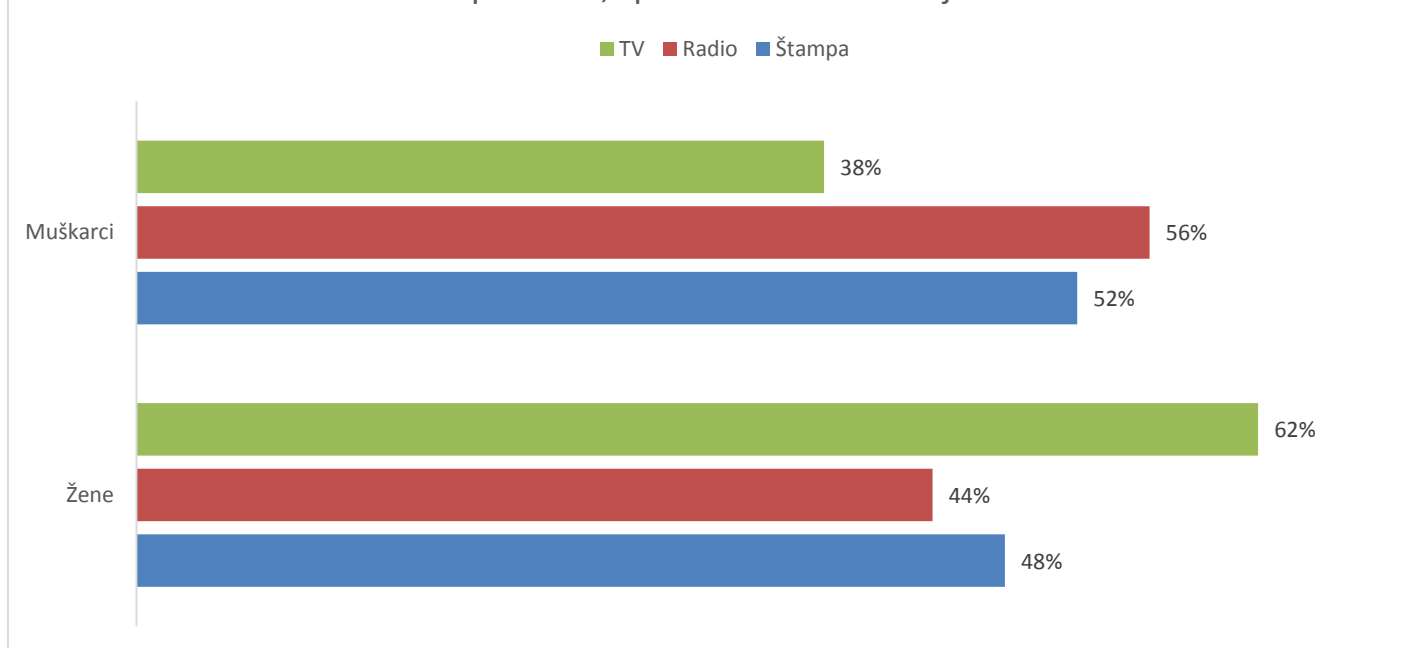

KO SAOPŠTAVA VIJESTI?

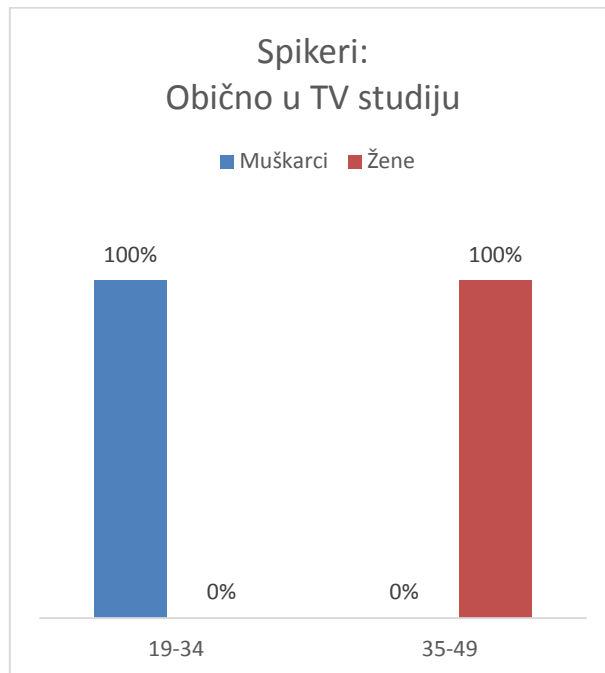
- **Novinari i spikeri općenito:**

Žene su neznatno brojnije od muškaraca u TV vijestima (62%) i one čine većinu spikerica, dok rodna distribucija na radiju pokazuje da je 44% novinarki i spikerica u odnosu na 56% novinara i spikera. U štampanim medijima je 52% novinara u odnosu na 48% novinarki.

Reporterke, spikerice u svim medijima

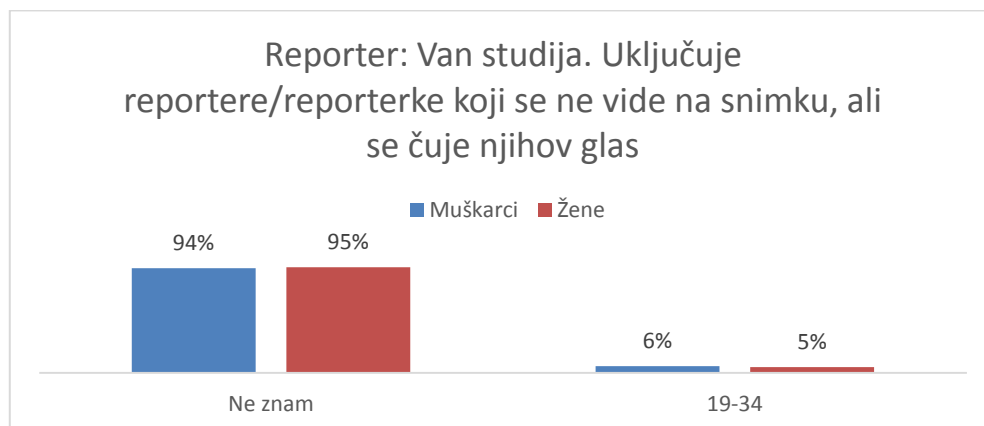

- **Dob reportera i spikera:** 100% voditelja i spikera je između 19 i 34 godine, dok je starost 100% spikerica i reporterke između 35 i 49 godina.

Dob reportera/reporterki

Dob 95% reporterki i 94% reportera je nepoznata, dok samo 5% reporterki i 6% reportera spada u grupu između 19 i 34 godine.

- Reporter/reporterke prema području izvještavanja :**

Od ukupnog broja reporterki 48% ih je izvještavalo o vijestima iz zemlje i 25% o vijestima iz svijeta, dok je 57% reportera izvještavalo o vijestima iz zemlje.

Prikaz reportera po spolu u domaćim i stranim vijestima (opseg), po području,				
BOSNA I HERCEGOVINA				
	Žene		Muškarci	
	%	N	%	N
Lokalne	23%	9	14%	6
Nacionalne	48%	19	57%	24
Regionalne	5%	2	10%	4

Strane/međunarodne	25%	10	19%	8
	100%	40	100%	42

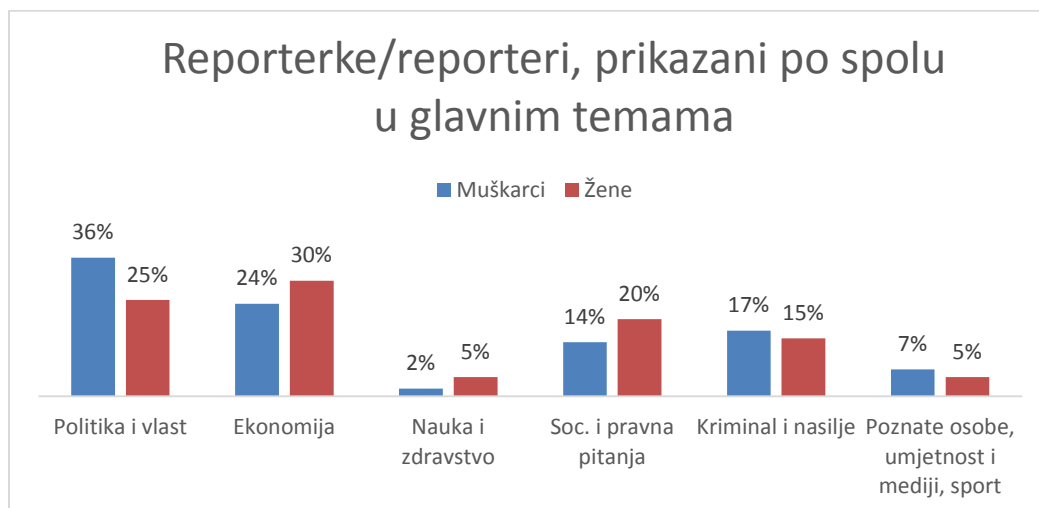
OPĆENITO

49%

51%

- Reporter/riporterke prema glavnim temama:**

Od ukupnog broja reporterke, 30% ih je izvještavalo o ekonomiji, 25% o politici i vlasti. Od ukupnog broja reportera, 36% ih je izvještavalo o politici i vlasti, a 24% o ekonomiji, što pokazuje da su muškarci nešto dominantniji što se tiče izvještavanja o političkim i državnim pitanjima.

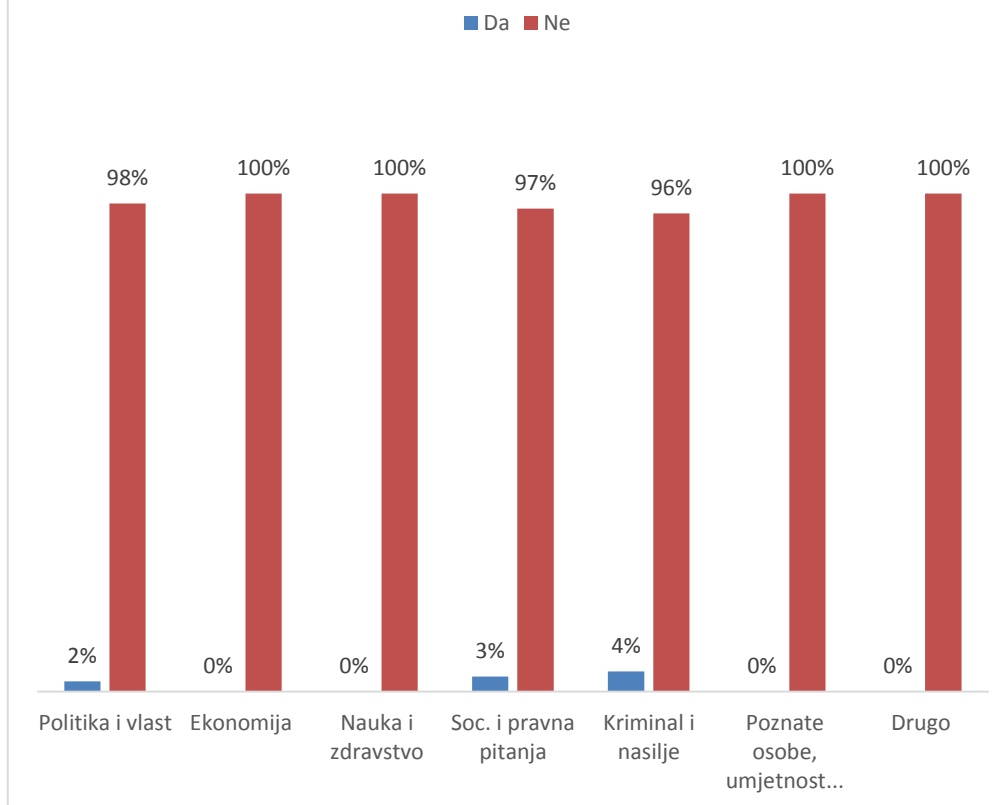

ROD I VIJESTI

- Centralna pozicija žena u vijestima:**

Rezultati monitoringa medija pokazuju da su se vijesti u kojima su žene bile glavni fokus odnosile na kriminal i nasilje (4%), socijalna i pravna pitanja (3%), a u samo 2% na politiku i vlast. Ni u jednoj drugoj temi žene nisu bile u središtu pažnje. Dakle, ništa se značajno po ovom pitanju nije promijenilo od GMMP 2010, kada se *“većina vijesti koje su u fokusu imale žene, odnosila na slavne ličnosti, rođenja, brakove, smrtne slučajeve, takmičenja u ljepoti, manekenstvu, modi, plastičnoj hirurgiji, itd.”*, što dovodi do zaključka da muškarci zauzimaju centralno mjesto u sferama politike, ekonomije, nauke, prava, itd.

Priče sa ženama u fokusu prikazane po glavnim temama

- Priče koje ukazuju na pitanja rodne jednakosti/nejednakosti:**

Tabela ispod pokazuje u kojim je temama izraženo ovo pitanje. Teme: mir, pregovori, sporazumi; pravni sistem, pravosuđe, zakonodavstvo te rat, građanski rat, terorizam i nasilje, zastupljeni su sa po 33%.

Priče u kojima je istaknuto pitanje rodne jednakosti/nejednakosti po temama				
	Da		Ne	
	%	N	%	N
Mir, pregovori, sporazumi	33%	1	0%	0
Ostale domaće politike, vlast, itd.	0%	0	12%	27
Strane/međunarodne politike, UN, mirovne snage	0%	0	11%	24
Ekonomске politike, strategije, moduli, indikatori, berze, itd.	0%	0	11%	24
Ostala pitanja radnika (štrajkovi, sindikati, itd.)	0%	0	6%	14
Pitanja potrošača, zaštita potrošača, obmane	0%	0	3%	7
Pravni sistem, pravosuđe, propisi osim onih koji se odnose na porodicu	33%	1	2%	5
Nesreće, prirodne katastrofe, glad, avionske nesreće, itd.	0%	0	7%	15
Nenasilna kriv. djela, podmićivanje, krađa, droge, korupcija	0%	0	10%	23
Nasilna kriv. djela, ubistvo, otmice, napadi, itd.	0%	0	4%	9
Rat, građanski rat, terorizam, itd.	33%	1	9%	20
Sport, događaji, igrači, treniranje, finansiranje	0%	0	4%	10

- Opovrgavanje ili jačanje stereotipa?**

Kao što je prikazano u tabeli ispod, nije bilo priča koje jasno izazivaju rodne stereotipe, kao ni onih koje ih jačaju.

Priče u kojima se opovrgavaju/podržavaju stereotipi po temama					
	Slazem se	Ne slazem se	Niti se slazem, niti ne slazem	Ne znam	
	%	%	%	%	N
Politika i vlast	0%	100%	0%	0%	63
Ekonomija	0%	100%	0%	0%	53
Nauka i zdravstvo	0%	100%	0%	0%	7
Nauka i zdravstvo	0%	100%	0%	0%	31
Kriminal i nasilje	0%	100%	0%	0%	55
Poznate ličnosti, Umjetnost i mediji, sport	0%	100%	0%	0%	17
Drugo	0%	100%	0%	0%	1

- Da li spol novinara igra ulogu u odabiru spola osobe u fokusu vijesti?**

Neznatna je razlika u procentima novinarki i novinara koji su za subjekte svojih priča birali muškarce (52% novinarki i 48% novinara). S druge strane, veći broj žena koje su bile u fokusu vijesti je odabrano od strane novinarki (63%) u poređenju sa 37% žena o kojima su pisali novinari. Iz ovoga se može zaključiti da spol novinara igra ulogu u odabiru kada se radi o spolu osobe koja će biti u fokusu priče.

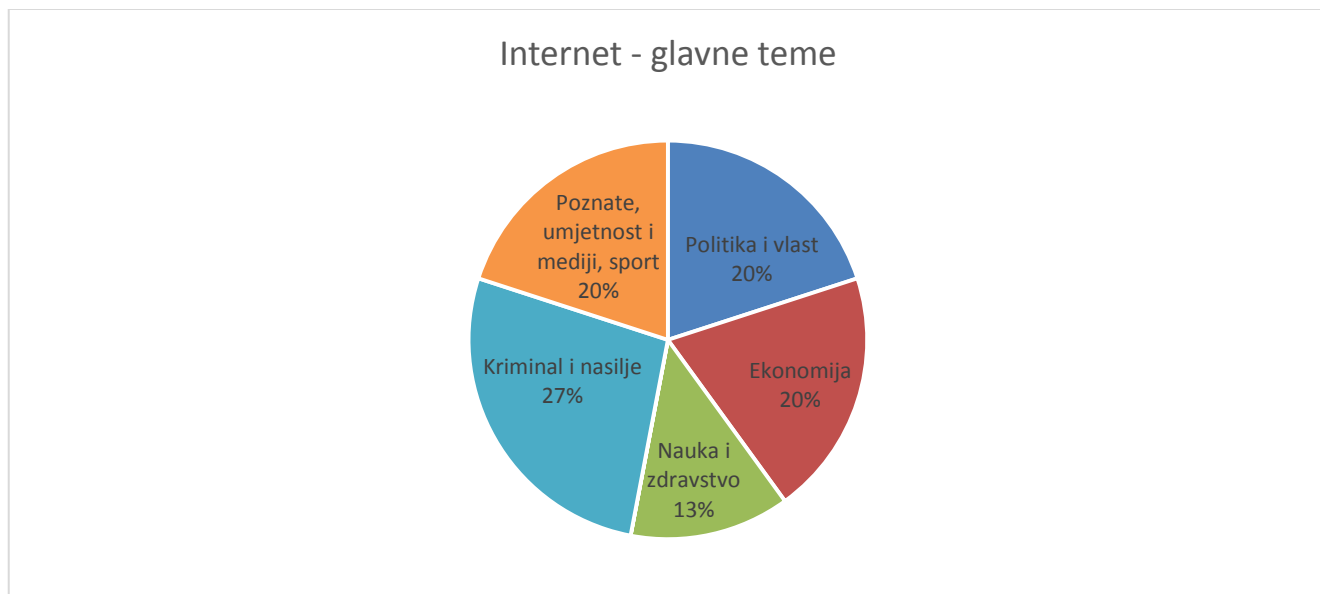
Odabir osoba u fokusu priče (spol izvora, u redovima) od strane reporterke i reportera (u stupcima)		
Spol reportera	Žene	Muškarci
	%	%
Žene	63%	37%
Muškarci	52%	48%

Kao što se može vidjeti u tabeli u nastavku, na osnovu rezultata monitoringa medija se može zaključiti da nema značajne razlike u procentima priča novinarki i novinara koje u fokusu imaju žene.

Priče sa ženama u fokusu po spolu reportera		
	Žene	Muškarci
	%	%
Da	3%	5%
Ne	97%	95%
	100%	100%

Pogled na svijet digitalnih vijesti

Glavne teme u vijestima na internetu 25.03. 2015. odnosile su se na kriminal i nasilje (27%), te politiku i vlast; ekonomiju i poznate ličnosti, umjetnost i sport sa po 20%.

Osobe u fokusu vijesti na internetu

- Rezultati monitoringa medija pokazuju da su žene u vijestima na internetu uglavnom zastupljene u temama koje se tiču nauke i zdravstva (75%), ekonomije (40%) te poznatih ličnosti, umjetnosti, medija i sporta (40%). Međutim, muškarci su prema ovim rezultatima dominantni u svim temama osim nauke i zdravstva a 100% su zastupljeni u pričama o politici i državnim pitanjima.

Internet - Opšte prisustvo žena		
Politika i vlast		
Žene	Muškarci	Ne znam
%	%	%
0%	100%	0%
Ekonomija		
Žene	Muškarci	Ne znam
%	%	%
40%	60%	0%
Nauka i zdravstvo		
Žene	Muškarci	Ne znam
%	%	%
75%	25%	0%
Kriminal i nasilje		
Žene	Muškarci	Ne znam

%	%	%
25%	75%	0%
Poznate ličnosti, umjetnost i mediji, sport		
Žene	Muškarci	Ne znam
%	%	%
40%	60%	0%

Twitter o ženama

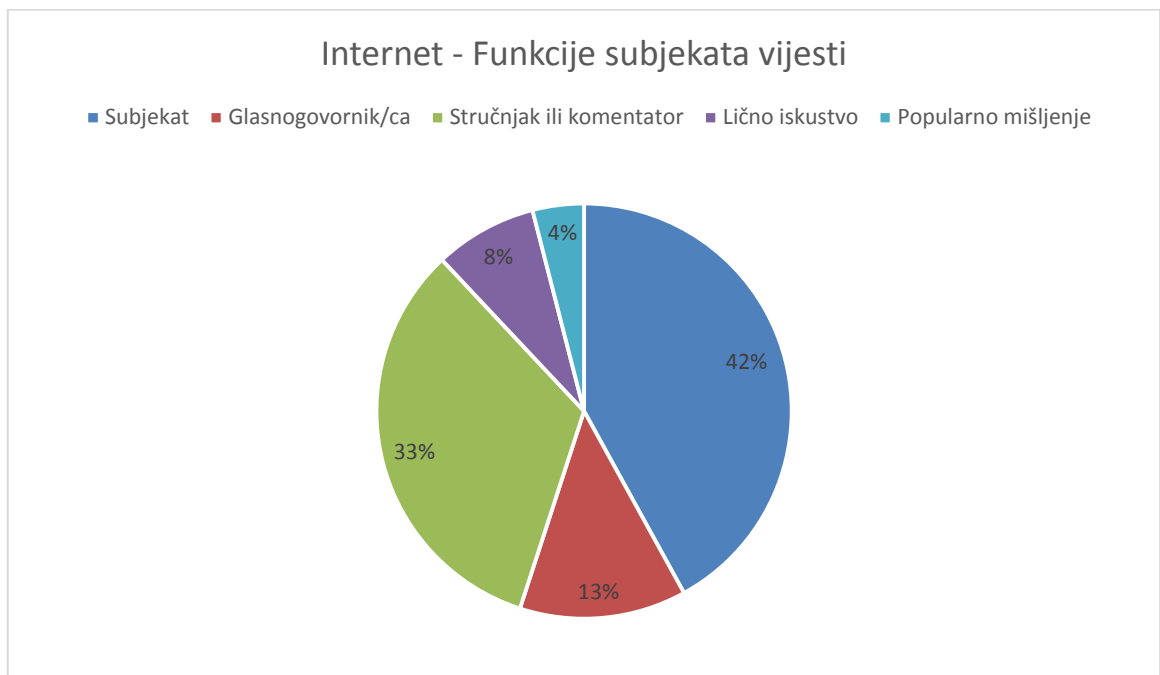
- Twitter –zastupljenost žena**

Od ukupnog broja žena zastupljenih u vijestima na twitter-u, 44% ih je bilo u pričama o poznatim osobama, umjetnosti, medijima i sportu, u odnosu na muškarce kojih je u ovim temama bilo 28%. 22% žena i 28% muškaraca predstavljeno je u pričama o kriminalu i nasilju. 11% žena i 33% muškaraca zastupljeno je u pričama o socijalnim i pravnim pitanjima.

Twitter - Opšte prisustvo žena				
	Politika i vlast	Ekonomija	Nauka i zdravlje	Nauka i zdravlje
	%	%	%	%
Žene	11%	0%	11%	11%
Muškarci	6%	6%	0%	33%
	Kriminal i nasilje	Poznate ličnosti, Umjetnost i mediji, sport		
	%	%		
Žene	22%	44%		
Muškarci	28%	28%		

- Internet –Funkcije subjekata u vijestima**

Mnogi od spomenutih u vijestima na internetu bili su u svojstvu subjekta priče (42%), 33% eksperata i komentatora, 13% glasnogovornika/ca.

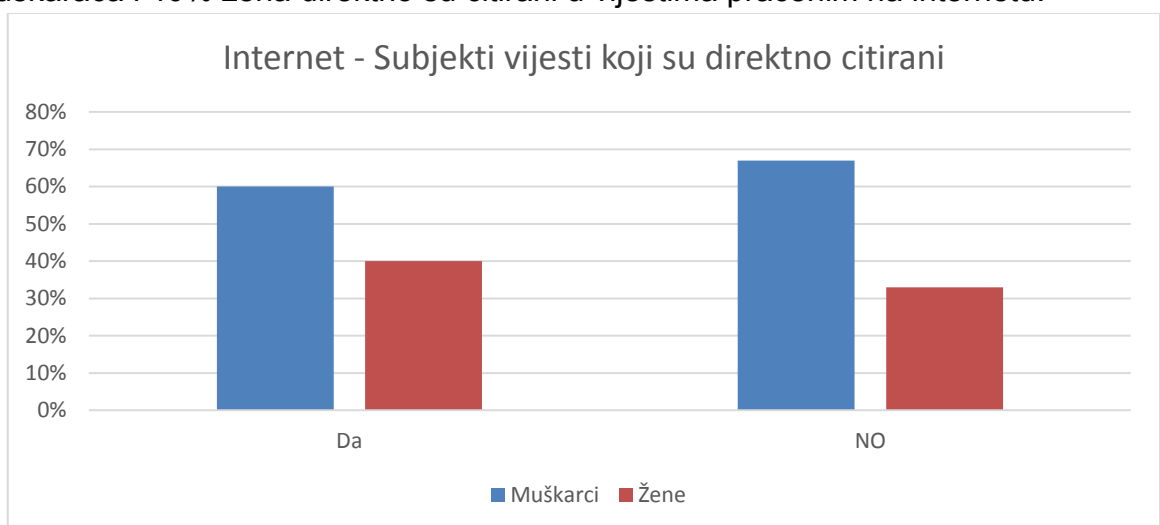
- Internet – osobe u fokusu vijesti kojima je dodijeljen porodični status

61% žena i 39% muškaraca spomenuto je u svojstvu člana porodice. Dakle, ženama se češće dodjeljuje porodični/civilni status nego muškarcima.

	Žene	Muškarci	Ne znam
	%	%	%
Da	61%	39%	0%
No	39%	61%	0%

- Internet –Subjekti koji su direktno citirani u vijestima

60% muškaraca i 40% žena direktno su citirani u vijestima praćenim na internetu.

- Internet –Priče sa ženama u fokusu

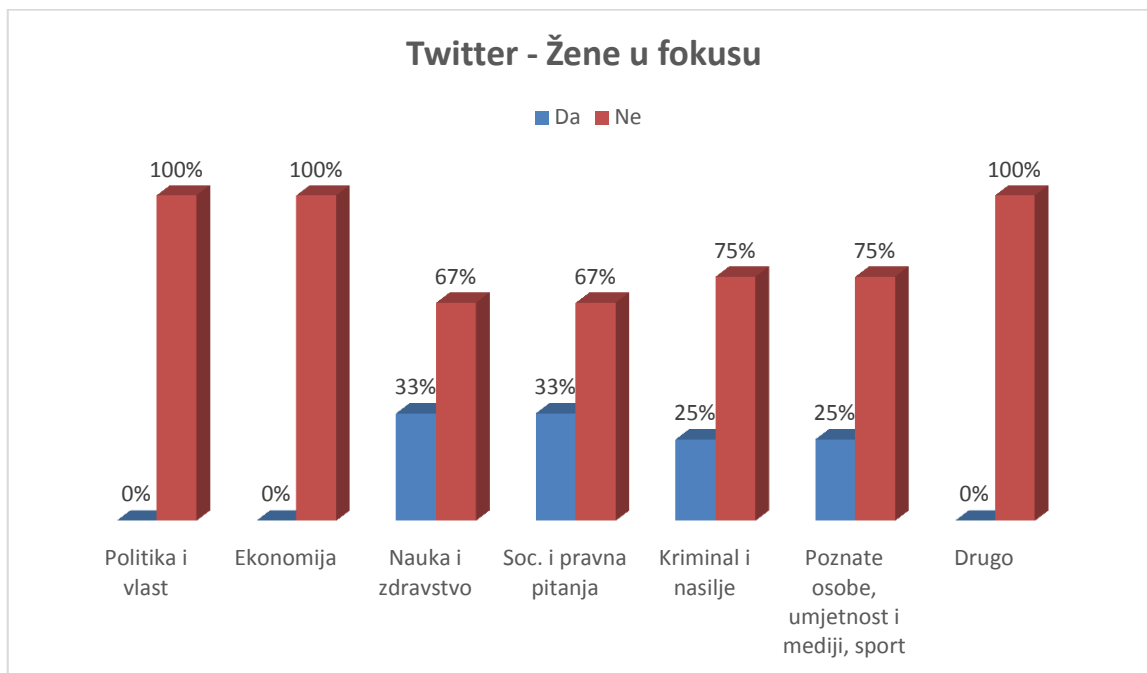
Od ukupno 15 pomenutih žena , samo 3 žene imaju centralno mjesto u pričama o medicini, zdravlju i sigurnosti; nasilju, ubistvima, otmicama i napadima te pričama o poznatima i članovima kraljevskih porodica, rođenjima, brakovima, itd

Internet -Priče sa ženama u fokusu

	Ostale domaće politike, vlast, itd.	Strane/međunarodne politike, UN, mirovne snage	Nacionalna odbrana, vojna potrošnja, unutrašnja sigurnost, itd	Ekonomske krize, državni paketi pomoći, preuzimanje i spajanje firmi, itd.
	%	%	%	%
<i>Da</i>	0%	0%	0%	0%
<i>No</i>	8%	8%	8%	8%
	Zapošljavanje	Ruralna ekonomija, poljoprivreda, zemljoradnja	Medicina, zdravlje, higijena, sigurnost (ne EBOLA ili HIV/AIDS)	Nenasilna kriv. djela, podmićivanje, krađa, droge, korupcija
	%	%	%	%
<i>Da</i>	0%	0%	33%	0%
<i>No</i>	8%	8%	8%	8%
	Nasilna kriv. djela, ubistvo, otmice, napadi, itd.	Vijesti o poznatim ličnostima, rođenja, vjenčanja, itd.	Umjetnost, zabava, slobodno vrijeme, kino, knjige, ples	
	%	%	%	
<i>Da</i>	33%	33%	0%	N 3
<i>No</i>	17%	0%	17%	N 12

Twitter –Žene u fokusu

U vijestima o ekonomiji i politici nije bilo žena, što znači da su muškarci u svim tim pričama zauzimali centralno mjesto. U vijestima o nauci i zdravstvu te socijalnim i pravnim pitanjima žene su zastupljene sa 33%. U vijestima o kriminalu i nasilju te vijestima o poznatim osobama, umjetnosti, medijima i sportu zastupljene su sa po 25% što pokazuje da su žene znatno manje zastupljene i u vijestima na twitter-u.

- Twitter –Opovrgavanje stereotipa
 Primjećeno je opovrgavanje stereotipa u pričama o kriminalu i nasilju sa 33% te 67% u pričama o poznatim ličnostima, umjetnosti, medijima i sportu.

Twitter –Opovrgavanje stereotipa					
		Slazem se	Ne slazem se	Niti se slažem, niti ne slažem	Ne znam
Politika i vlast	%	0%	20%	0%	0%
Ekonomija	%	0%	3%	0%	0%
Nauka i zdravstvo	%	0%	3%	0%	0%
Nauka i zdravstvo	%	0%	13%	0%	0%
Kriminal i nasilje	%	33%	50%	0%	0%
Poznate ličnosti, umjetnost i mediji, sport	%	67%	7%	0%	0%
Drugo	%	0%	3%	0%	0%
		3	139	0	0

ROD I NOVINARSKA PRAKSA

Naslov članka s neupitnim stereotipom: Dunja Mijatovic dobitnica Medaille Charlemagne

Oslobođenje

Oslobođenje je 25.03.2015. objavilo članak o gospođi Dunji Mijatović, predstavnici OSCE-a za slobodu medija, koja je dobila nagradu Medaille Charlemagne 2015. U članku se navodi da je to najveća nagrada na evropskom nivou kada su u pitanju ljudska prava i zalaganje u polju medija. Gospođa Mijatović je prva osoba s područja jugoistočne Europe koja je dobila ovu nagradu. Međutim, u članku su citirana dvojica muškaraca - stranaca, odnosno gradonačelnika njemačkog grada Aachena i predsjednik Odbora za dodjelu nagrade, a gospođa Mijatović, stvarna dobitnica ove nagrade, se spominje samo kao tema ove vijesti. Ova priča je neupitno stereotipna, pošto gospođa Mijatović uopšte nije intervjuisana, iako se navodi da je ovo prvi put da je neko iz jugoslovenske Evrope dobio ovu nagradu, a s druge strane su citirana dvojica muškaraca koji su potpuno nepoznati javnosti BiH. Rodno osjetljivi jezik je korišten u priči.

Naslov članka s neupitnim stereotipom: **Profesionalna pjevačica odbija odstraniti mladež sa lica**/<https://twitter.com/Oslobodjenje/status/580675667773231104>

Naslov objave na Twitter profilu glasi "Profesionalna pjevačica odbija odstraniti mladež sa lica: Ponosna sam na svoj izgled!" Uz članak je objavljena i fotografija ženske osobe s mladežom na licu. Riječ "odbija" ukazuje na to da djevojke koje se bave šoubiznisom trebaju savršeno izgledati. Na sonovu teksta članka da se zaključiti da je od pomenute djevojke traženo da ukloni mladež i da je ona to odbila da uradi. Rodno osjetljivi jezik je korišten u priči.

Primjer propustili priliku osigurati rodno osviještene perspektive

Uprava preduzeća "Nikola Tesla" pod istragom

Radio TV Republike Srpske (TV Vijesti)

Prilog je izvještavao o neuspjelom pokušaju stvaranja mogućnosti za zapošljavanje u BiH. Navedeno je da je bivše rukovodstvo preduzeća "Nikola Tesla" pod istragom. Ovo tekstilno preduzeće je trebalo biti pokretač razvoja privrede na području Hercegovine, ali od hiljade obećanih radnih mjesta trenutno je uposleno samo nekoliko stotina radnika i radnica. Kamera prikazuje desetke žena kako sjede za šivaćim mašinama i šiju. Međutim, ova priča ne spominje značajnu činjenicu, a to je da su one hiljade planiranih radnih mjesta bile prvenstveno namijenjene ženama. Planirani poslovni razvoj je trebao znatno smanjiti visoku stopu nezaposlenosti među ženama i ovaj prilog je propustio šansu da priču objavi i iz tog ugla.

Priča koja opovrgava stereotype:

Batina EU prema BiH je suspenzija fondova pomoći, izolacija

Večernji list

Novinar Večernjeg lista je intervjuisao gospođu Vesnu Pusić, ministricu vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske.

U članku se navodi kako je ona učestvovala u nedavnom donošenju odluke Vijeća za vanjske poslove EU o odobravanju stupanja na snagu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s BiH. Gospođa Pusić je prepoznata stručnjak za pristup i politike EU-a, ali i politike EU prema ostalim zemljama potencijalnim kandidatima za članstvo u EU. Članak je napisan na cijeloj stranici i ilustriran je fotografijom Šefice hrvatske diplomatije, na kojoj ona izgleda izuzetno profesionalno. Rodno osjetljivi jezik je korišten u priči.

Naslov: Stereotipizacija: Reprezentacija žena u štampanim medijima u jugoistočnoj Evropi

Nirman Moranjak-Bamburać, Tarik Jusić, Adla Isanović (ur.)

Izdavač: Mediacentar Sarajevo 2007

<http://www.media.ba/bs/publication/stereotipizacija-reprezentacija-zena-u-stampanim-medijima-u-jugoistocnoj-evropi>

Kratki opis:

Projekat predstavlja zajednički poduhvat Mreže za profesionalizaciju medija u jugoistočnoj Evropi (SEENPM) i Balkanske mreže za ljudska prava (BHRN), koji financiraju SEENPM, Fond otvoreno društvo BiH (FODBIH) i Ministarstvo inostranih poslova Danske – Program za susjede (NAB).

Partneri na projektu su Albanski Institut za medije (Tirana, Albanija), Centar za razvoj medija (Sofija, Bugarska), Makedonski Institut za medije (Skopje, Makedonija), Mediacentar Beograd; (Beograd, Srbija), B.a.b.e- Budi aktivna, Budi emancipirana. Grupa za ženska ljudska prava (zagreb, Hrvatska).

Sažetak:

„Ovaj zbornik ima zadatac da pokuša pomoći da se razumije, objasni, ali i promijeni hegemonijska hijerarhija rodnih režima i stvori podloga za promjene u programskoj i poslovnoj politici medija. Ali će zato trebati spremnost samih medija da iznova promisle svoju ulogu.

Postavljena dijagnoza medijske slike rodnih uloga i pripisivanje odgovornosti medijima za stvarane procese demokratizacije društva ujedno je javni poziv da imaginiramo jednu drugačiju demokratsku strukturu javnog komuniciranja i svi zajedno pokušamo misliti kakvi su i kakvi bi mogli biti emancipacijski potencijali medija.“ (iz uvodnika prof. dr. Nirman Moranjak-Bamburać)

SAŽETAK I ZAKLJUČCI

Ovo je 3. GMMP projekat koji je proveden u BiH i u odnosu na prethodni GMMP iz 2010. godine je vidljivo da nije u posljednjih 5 godina nije postignut napredak kada je u pitanju predstavljanje žena u vijestima. Slično kao i u prethodnim GMMP projektima, žene su opet znatno manje zastupljene u odnosu na muškarce kao osobe u fokusu vijesti, iako ne postoji velika razlika u broju novinarki i novinara. Teme u kojima su žene najmanje prisutne su politika i vlast (16% u štampi, na radiju, televiziji i 8% na internetu, twitteru), kriminal i nasilje (12%, odnosno 21% na internetu, twitteru), poznate osobe, umjetnost i mediji, sportske vijesti (13%, odnosno 36%). Opšte prisustvo žena je 16% u vijestima u štampi, na radiju, televiziji i 28% u vijestima na internetu i twitteru.

Kada uporedimo statistike iz 2015. o sspolu i funkcij osoba u fokusu vijesti s onima iz prethodnog monitorina provedenog 2010. godine, može se zaključiti da su žene postale još nevidljivije u odnosu na muškarce.

Rezultati praćenja mediji su pokazali da su vijesti u kojima su žene bile u središtu pažnje odnosile na kriminal i nasilje (4%), nauku i zdravstvo (3%), a samo 2% vijesti su bile vezane za politiku i vlast. Ponovo nije uočeno poboljšanje u odnosu na GMMP 2010., kada se "većina vijesti koje su u fokusu imale žene, odnosila na slavne ličnosti, rođenja, brakove, smrtne slučajeve, takmičenja u ljepoti, manekenstvu, modi, plastičnoj hirurgiji, itd.", što može dovesti do zaključka da muškarci zauzimaju

centralno mjesto u sferama koje se odnose na politiku, ekonomiju, nauku, socijalna i pravna pitanja, itd.

Upotreba rodno osjetljivog jezika je poboljšana u odnosu na rezultate iz GMMP 2010.

Većina vijesti ne osporava stereotipe, što ukazuje na potrebu jačanja saradnje između NVO koje se zalažu za ravnopravnost spolova rodno osviješteno novinarstvo i novinara/novinarki .

AKTIVNOSTI NAKON 2015. GODINE: Petogodišnji plan

1. Dodatno educirati novinare/novinarke i urednike/urednice o tome kako tretirati žene u medijima
2. Konstantno naglašavati pozitivne primjere predstavljanja žena u medijima
3. Provoditi javne kampanje
4. Vršiti povremeni monitoring mediji kako bi se ocijenila situacija
5. Zagovarati za većim brojem žena na uredničkim pozicijama u medijima

Aneks 1. Metodologija

Svaka zemlja koja je učestvovala u ovom projektu je na osnovu broja nacionalnih medija dobila da prati određeni broj novinskih, radijskih i televizijskih vijesti, online stranica s vijestima i objava na Twitter-u. To je učinjeno kako bi se osiguralo da globalni rezultati predstavljaju raspodjelu svjetskih medija, poštujući potrebu za uravnoteženjem rezultata iz manjih zemalja s onima iz većih zemalja. Broj i izbor medija koji su praćeni u svakoj zemlji odražavaju gustoću i raznolikost – čitoce/gledaoce/slušaoce, vlasništvo, jezik medija u svakoj zemlji.

Učinjeni su napori kako bi se osiguralo ujednačeno razumijevanje metodologije i njena primjena širom svijeta. Date su jasne upute o tome kako da se vrši kodiranje vijesti. Neki regionalni i nacionalni koordinatori su prisustvovali direktnim ili virtualni treninzima, dok su ostali koordinatori kao i timovi volontera samostalno razvili te vještine zahvaljujući online uputama. U jednoj regiji su nacionalni koordinatori obučeni od strane regionalnog koordinatora putem telekonferencije. U nekim zemljama su nacionalni koordinatori obučili volontere koji su radili monitoring vijesti.

U svakoj zemlji su monitori u cijelosti kodirali najvažnije televizijske ili radijske vijesti dana. U novinama je kodirano 12 do 14 priča koje su objavljene na glavnim stranicama s vijestima - definisane kao stranice posvećene nacionalnim, međunarodnim i, u nekim slučajevima, regionalnim vijestima. Timovi u svakoj zemlji su mogle odlučiti o vijestima koje će se pratiti na internet i Twitter-u na osnovu njihovog poznavanja važnosti tih medija za pružanje vijesti lokalnoj publici.

Kvantitativno istraživanje je prikupilo statističke podatke o temama vijesti, ženama i muškaracima u vijestima, vrstama vijesti u kojima su se oni pojavili i njihovoj funkciji u vijestima. Media Monitoring Africa (MMA) u Južnoj Africi je bio odgovoran za upravljanje i obradu podataka o monitoringa.

Detaljna analiza odabranih vijesti je ispitala način, teme i obrasce predstavljanja spola u vijestima. Ova kvalitativna analiza je uzela u obzir ulogu ugla same priče, jezik i vizualno predstavljanje u izgradnji i održavanju ili osporavanju rodnih stereotipa.

Cjelokupna rasprava o metodologiji, uključujući i razmatranja o pouzdanosti, tačnosti i ograničenjima, se nalazi u globalnom izvještaju pod nazivom *“Ko čini vijesti? Svjetski projekat monitoringa medija 2015.*

ACC
308 Main Street
Toronto
ON M4C 4X7
Canada

Tel:+1416691 1999

Fax:+1416 691 1997

gmp@waccglobal.org

www.waccglobal.orgwww.whomakesthenews.org

Udruženje "Novi put"
Zagrebačka 9,
88000 Mostar,
BOSNA i HERCEGOVINA

Tel: +387 36 988 022

info@newroadbih.org

www.newroadbih.org